

УДК 141.7 + 930.1 (092)

І. ФРАНКО ПРО НАЦІОНАЛЬНИЙ ІДЕАЛ ЯК ДУХОВНУ ОСНОВУ ДЕРЖАВНОЇ САМОСТІЙНОСТІ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Андрій Пашук

Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів 79000, Україна, kafilos@franko.lviv.ua

І. Франко розглядає національний ідеал не лише як своєрідний принцип своєї духовної творчості, а як перспективну програму завдань, які потрібно виконати, щоб досягнути свободи, утворити державну самостійність та національну незалежність українського народу.

Ключові слова: народ, нація, національний ідеал, свобода, суверенітет, державна самостійність, національна незалежність.

Історія знає багато різних учень, спрямованих на духовні основи буття людини й народу, людства загалом. Давно відомий космополітизм висуває на перший план тезу “Людина – громадянин світу”, і ставить, згідно з нею, вимогу створення “світового уряду” і на цій основі ліквідації незалежності народів і права націй на незалежне існування, відмови від національного патріотизму і т. д. Знає історія й “пролетарський інтернаціоналізм”, який готував перспективу відмирання націй і появу на могильнику націй якоїсь невиразної етнічної суміші (або “радянського народу”). Є новіші “теорії” цього типу – мондіалізм, глобалізм та лібертаризм, які заперечують національні держави як “пережитки”, заперечують нації і в той чи інший спосіб, під різним виглядом проповідують “світовий уряд” і “світову державу”, підводячи під ці “теорії” міжнародні економічні зв’язки як фундамент. Останніми роками пронеслася хвиля філософії універсалізму, яка навіть припала до вподоби деяким моднякам від філософії, однак якогось серйозного звучання в Україні не набула. А втім, проголошуючи універсалістські ідеї, ця філософія відривала людину від конкретних земних життєвих реалій, головно від національного ґрунту, від національного життя. В іншій подачі це є той самий космополітизм.

Загалом форми змінюються, а ідеї, зміст та цілі залишаються ті самі. Усі ці “теорії” почергово проповідують та обстоюють певні сили, які, володіючи величезними капіталами, претендують на світове панування, шукаючи найзручніші та найадекватніші форми політичної реалізації цих цілей. Не перевіряючи в тонкощах теоретичних обґрунтувань, просто і ясно вказують на ідею “світової” (чи глобальної) держави, “світового” (глобального) уряду, використовуючи важку артилерію міжнародних економічних зв’язків, а для повноти картини додали ще культурні та інші відносини.

А втім, що ж перепаде Україні, українському народові від цих “теорій”; народові, який за довгі сотні років здобув свою державність, проливши море крові й поклавши гори кісток на вівтар своєї державної самостійності та національної незалежності? Ще не утвердився у своїй незалежній державі, як уже “теоретики” “світової держави” підносять йому доктрини “нового світового порядку”, у якому треба буде – щоб вийти на вершини світового прогресу –

відректися від нації, національної держави, політичної самостійності і, звісно, розчинитися в конгломераті глобального етнохаосу на угоду володарів світового капіталу, що вірять у своє божественне призначення.

Історія українського народу, його вікової боротьби за свою державну самостійність і національне визволення відкидає такі теорії й націлює сучасні покоління на важку й благородну справу – на зміцнення своєї державності, утвердження національної гордості й патріотизму, на жертвовну працю на благо свого народу. Не мондіалізм, глобалізм, лібертаризм та всякі інші “ізми”, а висока свідомість українського національного ідеалу є світильником прогресу українського народу.

Ще в другій половині XIX – на початку XX ст. І. Франко поставив чітко й ясно проблему українського національного ідеалу, відкидаючи всілякі облудні й оманливі теорії, які духовно обезвладнюють народ і ведуть його на манівці. Тільки національний ідеал є провідною духовною силою збудження, організації й цілеспрямованню зусиль і всієї творчої енергії народу на утвердження державної незалежності. Багато з того, що характеризувало буття українського народу в ту добу, маємо сьогодні, різниця в тому, що тепер український народ досягнув державність, але для її зміцнення та збереження потрібно ще багато зусиль, жертвовної боротьби, невтомної праці, враховуючи незрілість та непевність деяких внутрішніх сил і нещирість “стратегічних партнерів”, які мають свої інтереси й погляди щодо України.

Враховуючи всю суть суспільно-політичної, економічної та національно-духовної єдності існування України й українського народу, І. Франко ще на початку 80-х рр. XIX ст. проголосив:

*Не пора, не пора, не пора
Москалеви, ляхови служить!
Довершилась Україні кривда стара, –
Нам пора для України жить. [1, с. 73]*

Це вже чітко визначена рішуча вимога не ворогам служити, які обдирають український народ, і не “за невидгасків лить свою кров.” Але цього не досить, національна ідея вимагає єдності народу:

*Не пора, не пора, не пора
В рідну хату вносити роздор!
Най пропаде незгоди проклята мара!
Під України єднаймось прапор! [1, с. 73]*

Усвідомлення свого національного єства і національної єдності є могутньою запорукою успіху боротьби за свободу:

*Бо пора се великая єсть:
У завзятой, важкій боротьбі
Ми поляжем, щоб волю і славу, і честь,
Рідний краю, здобути тобі! [1, с. 73]*

Це вихідні основоположні ідеї формування національного ідеалу як великої перспективи визвольної боротьби українського народу. У поглядах І. Франка національний ідеал як духовне явище має певну структуру, що відображає складність самого становища українського народу, що історично склалося, і включає низку органічно взаємопов’язаних компонентів.

І. Франко насамперед наголошує на тому, що український народ не матиме суверенного існування, якщо не забезпечить свого самостійного й

самодостатнього економічного розвитку. “Економічне питання таке важке, таке основне, що й при справі політичної самостійності всякого народу не то що поминути його не можна, але треба класти його як вихідну точку” [2, с. 279]. Річ не тільки в тому, що економічна самостійність народу є підвалиною його суверенітету. Адже й навколо певних економічних проблем розгортається соціальна боротьба. “Адже ж уся соціальна боротьба наших часів, – наголошує І. Франко, – у головній мірі (не виключно!) зводиться на усунення економічного визиску в усякій формі” [2, с. 279 – 280]. А визиск стосується як індивіда-трударя, так і народу. Вимога економічної свободи стає для українського народу ідеалом економічної самостійності, економічної незалежності.

Осягнення економічної свободи, економічної самостійності для українського народу, як і, зрештою, для всякого поневоленого народу, органічно пов'язується з суспільно-політичними, державними проблемами. Власне, уся суть справи в тому, що поневолений український народ не мав державно-політичної самостійності, а тому його економічна свобода ставала нереальною, бо жив він “на нашій, не своїй землі”. “Адже змагання до усунення економічного визиску мусить ео ipso бути змаганням до усунення визискувачів своїх чи чужих, в разі даного вибору певно насамперед чужих, а потім своїх” [2, с. 280]. А як зробити це “чудо”, якщо народ поневолений політично, позбавлений своєї держави? “А що значить політична несамостійність якоїсь нації, як у остатній лінії, такий її стан, що вона мусить без опору, дати визискувати себе іншій нації, мусить віддавати частку здобутків своєї праці на цілі, які з її розвоєм і за безпекою не мають нічого спільного?” [2, с. 280]. Це не просто риторичне запитання, це історичні реалії буття українського народу, який, протягом століть не маючи державно-політичної влади, був приречений на економічне рабство. Ось тому І. Франко й наголошує: щоб осягнути економічну свободу й незалежність, український народ мусить здобути державно-політичну самостійність. “Значить, жолудкові ідеї, тобто національно-економічні питання самі собою, з залізною консеквенцією пруть усяку націю до виборювання для себе політичної самостійності, а в противнім разі розкривають перед нею неминучу перспективу економічного невірільництва, занидіння, пауперизації, культурного застою і упадку” [2, с. 280].

Отже, вимога осягнення економічної незалежності українського народу силою історичного розвитку ставить питання про першорядне здобуття державно-політичної самостійності як вирішального чинника визволення народу загалом. Звідси формується ідеал державно-політичної самостійності українського народу.

У контексті визвольних змагань українського народу І. Франко акцентує увагу на доленосній проблемі національної єдності народу. Річ у тому, що протягом століть політика польських магнатів, а згодом московських поневолювачів зводилася не просто до поневолення та визиску українського народу, а й до його денационалізації, полонізації та змосковщення (русифікації). У московській займанщині було заборонено назви “Україна” та “українець”, у кращому разі визнавали назви “Малоросія” і “малорос”. Заборонили українську мову, переслідували українську культуру, український народ зачислили до племен “русского народа”, а українську мову оголосили діалектом “русского языка”. Просто і ясно?!

Однак часи змінювалися, і великодержавна політика московських шовіністів давала потроху тріщини – у міру того, як тріщала московська імперія загалом. І коли на початку ХХ ст. почалися певні революційні зрушення, що не могли не зачепити Україну, І. Франко відразу ж звернув увагу на потребу актуалізувати українську справу. У своєму “Одвертому листі до галицької української молодезі” (1905 р.) Каменяр, порушивши низку проблем з обсягу конкретних справ та дій тогочасного стану українства загалом, наголосив на

невідкладній потребі консолідації українського народу, щоб усунути цю страшну амальгаму русифікації та денаціоналізації, і в цьому розрізі поставив доленосне запитання про творення української нації. І. Франко писав: “Перед українською інтелігенцією відкриється тепер, при свободніших формах життя в Росії, величезна дійова задача – витворити з величезної етнічної маси українського народу – *українську націю*, суспільний культурний організм, здібний до самостійного культурного й політичного життя, відпорний на асиміляційну роботу інших націй, відки б вона не йшла та при тім податний на присвоювання собі в якнайширшій мірі і в якнайшвидшім темпі загальнолюдських культурних здобутків, без яких сьогодні жодна нація і жодна хоч і як сильна держава не може остаятися” [3, с. 404].

Звичайно, І. Франко не мав ілюзій щодо тогочасної московської дійсності, щоб на неї надіятися, але він розумів те, що вже якісь зміни будуть і що не буде повернення до диких часів. А тому завдання творення української нації вже не зійде з історичної арени, бо це велика історична вимога, яку зрозумів і постановив І. Франко і яка не втратила свого виняткового актуального значення для нашого державотворчого сьогоднішнього в Україні.

Отже, І. Франко сформулював великої історичної ваги ідеал українського націотворення – витворення з великої стійкої маси українського народу української нації.

Філософ глибоко переконаний, що не може бути національної самостійності, якщо народ у своєму духовному розвитку не вийшов із меж етнографічної свідомості й не піднявся до рівня розуміння свого національного “я”, тобто усвідомлення того, що моє національне “я” – не малорос, і, тим більше, не “хохол”, а українець, що єднає всіх українців у єдину національну родину – українську націю. “Ми, – писав І. Франко, – мусимо навчитися чути себе українцями – не галицькими, не буковинськими українцями, а українцями без офіціальних кордонів. І це почуття не повинно у нас бути голою фразою, а мусить вести за собою практичні консеквенції. Ми повинні – всі без виїмка – поперед усього пізнати ту свою Україну, всю в її етнографічних межах, у її теперішнім культурнім стані, познайомитися з її природними засобами та громадськими болячками і засвоїти собі те знання твердо, до тої міри, щоб ми боліли кождим її частковим, локальним болем і радувалися кождим хоч і як дрібним та частковим її успіхом, а головно, щоб ми розуміли всі прояви її життя, щоб почували себе справді, практично часткою його” [3, с. 405].

На цій основі І. Франко формулює ідеал національної свідомості як духовної підвалини єдності нації та національної самостійності. Нація єдина, якщо її дух пройнятий високою національною свідомістю.

Український національний ідеал – це органічний сплав окремих ідеалів, які – кожен на свій лад – відображають визначальні потреби історичного розвитку українського народу, сутнісні аспекти його буття, його життєві вимоги, доленосні, але поки що не вирішені завдання, без усвідомлення, вирішення та задоволення яких народ не здобуде свободи, назавжди залишиться “в сусідів бути гноєм”, “тяглом у поїздах їх бистроїздних”. Адже ідеал економічної самостійності, ідеал державно-політичної незалежності, ідеал творення української нації, ідеал національної свідомості, ідеал національної незалежності – це ті складові, які визначають не тільки структуру, а й духовний зміст українського національного ідеалу, який надихав український народ на боротьбу за свободу й надихає його сьогодні. І. Франко наголошував: “А тут синтезом усіх ідеальних змагань, будовою, до якої повинні йти всі цеглини, буде ідеал повного, нічим не в’язаного і не обмежуваного ... життя і розвою *нації*” [2, с. 284]. Отож адекватною рефлексією нації є національний ідеал, а нація – це єдина земна етнічна реальність, яка містить усе багатство, весь зміст, усю сутність буття народу. “Все, що йде поза рами нації, се або фарисейство людей, що інтернаціональними ідеалами

раді би прикрити свої змагання до панування одної нації над другою, або хворобливий сентименталізм фантастів, що раді би широкими “вселюдськими” фразами покрити своє духовне відчуження від рідної нації” [2, с. 284].

Національний ідеал – це не тимчасовий клич, не мода, не шильд для хизування перед “світом”, це велика історична відповідальність перед народом і своїм сумлінням. Хто відданий українській нації, хто відчувається українцем за переконанням, душею та серцем, той не може бути “перевертнем”, “перекінчиком” і зрадником, той вірою і правдою служить своєму народові, є жертвним борцем за здійснення національного ідеалу. “Ми, – писав І. Франко, – мусимо серцем почувати свій ідеал, мусимо розумом уявляти собі його, мусимо вживати всіх сил і засобів, щоб наближуватись до нього, інакше він не буде існувати і ніякий містичний фаталізм не створить його там, а розвій матеріальних відносин потопче і роздавить нас як сліпа машина” [2, с. 285].

Ідеали самі собою не здійснюються і не породжуються механічно з виробництва, як уважав К. Маркс. “З продукції матеріальних дібр, – зазначає І. Франко, – мов літорослі з пня виростали і соціальні, і політичні форми суспільності, і її уподобання, наукові поняття, етичні і всякі інші ідеали” [2, с. 283]. Насправді все виглядає трохи інакше. Звісно, “продукція матеріальних дібр” – це важливий чинник суспільного розвитку, але неможливо виводити з неї ідеї, погляди, ідеали і т. д. Яке тут місце, роль і значення “продукції матеріальних дібр”? Щоб відповісти на це запитання, треба з’ясувати вихідне питання, пов’язане з існуванням людини, а саме: “Що гонить чоловіка до продукції, до витворення матеріальних дібр?” Головним чинником є людина, а виробництво є засобом, за допомогою якого людина задовольняє свої потреби. А якими є потреби в людини? Звісно, насамперед це “потреби жолудка”. І тільки? “Очевидно, що ні, а цілий комплекс його фізичних і духовних потреб, який бажає собі заспокоєння” [2, с. 283]. Отож головний і вирішальний чинник – людина з її “фізичними і духовними потребами”. Ця ж то людина не просто інстинктивно відчуває та інстинктивно хоче його заспокоїти, вона усвідомлює ці потреби – фізичні та духовні – і свідомо шукає засобів та способів їх заспокоїти, створюючи відповідні уявлення, думки, ідеї, поняття, ідеали тощо, які допомагають людині свідомо скеровувати її дії з метою задоволення цих потреб шляхом виробництва, праці, трудової діяльності. Людина усвідомлює потреби, але від усвідомлення потреб іде до свідомого створення засобів задоволення цих потреб. “Продукція, невпинна і чим раз інтенсивніша культурна праця – се вплив потреб і ідеалів суспільності” [2, с. 283]. Ось тут і сконцентровано антропологічний підхід І. Франка щодо походження ідеалів: не виробництво, а антропологічна суть “фізичних і духовних потреб” людини є джерелом ідеалів. Виробництво є лише засобом задоволення потреб людини.

Ідеали відіграють головну роль у розвитку виробництва, є визначальним рушієм його прогресу, як і суспільно-політичного життя. “Коли ж ідеал – життя індивідуального – треба прийняти головним двигачем у сфері матеріальної продукції, тим, що попирає людей до відкриттів, пошукувань, надсильної праці, служби, спілок і т. д., то не менш, а ще більше значіння має ідеал у сфері суспільного та політичного життя” [2, с. 284]. Виникнувши і склавшись у свідомості людини, ідеали стають рушійною силою розвитку, але суть у тому, щоб ті ідеали були адекватні реаліям життя і перспективам його розвитку, повновартісні, життєздатні, життєтворчі. “Тільки там, де ті ідеали живі, розвиваються і пнуться чимраз вище, маємо й прогресивну і чимраз інтенсивнішу матеріальну продукцію. Де нема росту, розвитку, боротьби і конкуренції ідеалів, там і продукція попадає в китайській застій” [2, с. 283 – 284].

Ідеали не тільки механічно чи будь-як інакше не народжуються з виробництва, але не можуть самі собою досягатися та реалізуватися, тим більше – дією “продукції матеріальних дібр”. Критикуючи “односторонній марксівський

економічний матеріалізм чи фаталізм”, І. Франко наголосив: “Виплоджений так званим матеріалістичним світоглядом фаталізм, який твердив, що певні (соціальні, разом з тим політичні) ідеали мусять бути досягнені самою “іманентною” силою розвою продукційних відносин, без огляду на те, чи ми схочемо задля сього кивнути пальцем, чи ні, належать сьогодні до категорії таких самих забобонів, як віра в відьми, в нечисте місце і фатальні дії” [2, с. 285]. Ще раз наголосимо, що, на думку І. Франка, творцем ідеалів є людина і творить вона їх на основі усвідомлення “фізичних і духовних потреб” (людини, народу, людства), вона ж є і виконавцем, і реалізатором цих ідеалів у кожную історичну добу.

У цьому зв'язку І. Франко звертає увагу українського народу, його найкращих представників та захисників на життєву необхідність досягнення національного ідеалу, який ніби лежить “поза межами можливого” і видається майже недосяжним. А втім, немає нічого недосяжного. “Та не забувайте ж, що тисячні стежки, що ведуть до його осущення, лежать просто-таки під нашими ногами, і що тільки від нашої свідомості того ідеалу, від нашої згоди на нього буде залежати, чи ми підемо тими стежками в напрямі до нього, чи може звернемо на зовсім інші стежки” [2, с. 285]. В історії українського народу багато було прикладів, як одні йшли “тими стежками”, що вели в напрямі до ідеалу, та його так і не досягли, інші звертали на інші стежки й сходили на манівці. “...не маючи в душі свого національного ідеалу, найкращі українські сили тонули в общеросійськiм морі, а ті, що лишилися на своєму ґрунті, попадали в зневіру і апатію” [2, с. 283]. У сучасній Україні також ходять різними стежками: одні все ж таки прагнуть досягнути національний ідеал, інші йдуть манівцями – відкрито чи приховано підривають цей ідеал, а треті потрапляють “у зневіру і апатію”.

Ще 1896 р. у статті “З кінцем року” І. Франко характеризує той час як “сумний і скандальний” для України, бо власне в тому часі виявило себе в усій повноті “встакле назадництво” (скажене ретроградство) серед деяких кіл в Україні, погорда до власного народу, “лакейське прислужництво”, а “зневіра і апатія” до власних сил породила рабське бажання “дійти до чогось при допомозі власне тих, котрих ясно витичена і не раз з цинізмом висказувана мета, щоб ми не дійшли ні до чого путнього і були й надалі гноєм, на котрім би міг виростати і пишатися перед світом їх пишноцвіт” [4, с. 390]. І. Франко наголошує, що за такого стану речей треба працювати над піднесенням національної свідомості серед українського народу, а з іншого боку – свідомі українці і взагалі українці не повинні брати участі в загальноросійських революційних рухах, оскільки вони ніколи не порушували українського питання, вважаючи “Малоросію” (Україну) етнічною провінцією Московської імперії, і водночас відтягували найкращі українські сили від розв'язання національних проблем, що й було водою на млин панівної нації. Адже ж скільки було тих Желябових, Кибальчинів і сотні їм подібних українців, що виступили і проголосили себе в жертву в ім'я “всесмирних ідей” і “славянских начал”, “всероссийских идеалов” і “всероссийской революции” і т. д.? “Згадуючи про тих дійсно новочасних героїв ми ніколи не можемо позбутися безконечного жалю. Кілько сили, кілько золотих характерів потрачено і з яким результатом? Усунули особу Александра II, щоб зробити місце Александру III. Серце стискається з болю й досади. Адже ж як би ті люди були зуміли віднайти український національний ідеал, оснований на тих самих свободолюбних думках, якими були пройняті і якби повернули були свої великі сили на працю для того ідеалу серед рідного народу, якби поклали були свої голови в боротьбі за той ідеал, ми були б нині величали їх пам'ять у ряді наших найліпших борців і – справа вільної автономної України стояла б нині в Росії, в Європі як справа актуальна, що жде свого рішення і може зовсім іншим шляхом ішов би розвій молодих українських поколінь” [4, с. 406 – 407]. І. Франко висловлює справді жаль, що ці борці не принесли користі своєму народові, а

служили чужим ідеалам, які не тільки не мали нічого спільного з інтересами українського народу, а навіть були за збереження status quo – його підневільного становища як цілком нормального, природного явища для Російської імперії.

Звісно, Франкова наука мала б послужити для українського народу в сучасну добу його державотворення. І сьогодні винятково актуальним є питання націотворення – творення української нації з могутнього українського народу як етнічної основи нації, питання розвитку національної свідомості, консолідації українського народу в єдиний етнонаціональний моноліт, захист української мови, як і рішуча боротьба проти русифікації, проти сучасних новоявлених москвофілів, проти нав'язування українському народові модерних “ізмів”, дешевих теорійок, що підривають націю й державне існування народу. Ідеї І. Франка животворчі і, як і колись, вони є не просто пересторогою перед сучасним та майбутнім лихоліттям, а й дієвим духовним чинником у боротьбі проти зловорожих, руйнівних та підступних дій та імперських зазіхань на державну незалежність України, за оздоровлення національного ества українського народу, зміцнення ідейних основ української державності.

Наука І. Франка актуальна ще й тому, що в сучасних умовах українського державотворення вона спрямована проти великої небезпеки, яка йде не тільки з боку зрусифікованих елементів, а й різного роду “добробкевичів” та „кар’єровичів”, “демагогів”, які в силу своїх егоїстичних інтересів підривають Україну зсередини: економічно, політично, ідеологічно. Це нове явище з’явилося вже в роки незалежної України і є фактично модифікацією старих болячок, які сьогодні переросли в ракову пухлину на національному тілі українського народу. У боротьбі проти цих небезпечних елементів ідеї І. Франка є незамінною духовною зброєю, якою повинна володіти насамперед українська інтелігенція, яка покликана стати захисником, вихователем та ідейним провідником народу за його кращу долю. І. Франко часто звертався до інтелігенції як могутньої духовної сили, на яку історія покладає важку місійну відповідальність перед своїм народом.

Ще дотепер сучасні москвофіли, яничари, безбатченки представляють український націоналізм як жупел, яким страшать український народ. Спочатку московські великодержавники представили українство як вияв “мазепинства” та “сепаратизму”, “махрового націоналізму”, бо воно, звісно, боролось проти московського панування і за незалежність України, що в очах московського імперіаліста уже саме собою є злочином, а далі малоросійські служачки вірою і правдою стали глашатаями московського шовінізму, завзятими войовниками проти українського націоналізму, не зупиняючись перед нищенням усього українського – мови, культури, національної свідомості, історичної пам’яті, а навіть перед етноцидом і пролиттям крові. Московські поневолювачі і денационалізатори разом з “малоросійськими служителями” запустили для щоденного вжитку такі “характеристики” націоналізму, як “зловорожий”, “махровий”, “зрадницький”, “антинародний”, перетворюючи “націоналізм” на лайливе слово. Найкращі патріотичні почуття, вимогу державної самостійності та національної незалежності цілих поколінь українського народу і його борців рупори московського шовінізму підводили під “лайливе” слово націоналізм і відразу ж осуджували. “Мазепинець”, “сепаратист”, “український буржуазний націоналіст” – це ті улюблені наліпки, якими невідмовно послуговувалися в різні часи великодержавні правителі і “малоросійські служителі”, навіть не замислюючись над тим, що всі вони служать московському шовінізмові та імперіалізмові, що є очевидною зрадою українського народу. Вони повинні зрозуміти, що ціле своє життя І. Франко боровся не проти російського народу і його культури, а проти московського імперіалізму та шовінізму, за визволення українського народу з московського панування. Ото й весь націоналізм – право українського народу на свободу економічну, політичну, духовну.

У наш час для деякого стало звичним “правилом” виводити на світ Божий протиставлення Західної України та Східної України, у ситуаціях, коли це вигідно певним силам у певних політичних цілях. Ніколи ніхто з українців Західної України не протиставляв Західну Україну Східній, навіть більше, галичани, можна сказати, молилися на Велику Україну (так у Галичині називали Східну Україну), західноукраїнська інтелігенція і всі українці-русини боролися за здобуття самостійної, соборної, суверенної української держави зі столицею в Києві. Для них це була святиня. За це боровся і про це писав І. Франко, усі українські патріоти і Галичини, і Великої України, за що їм ліпили ярлики “мазепинці”, “сепаратисти”, “українські буржуазні (махрові) націоналісти”. Для кожного українця націоналізм – це патріотизм і служіння своєму народові. Немає сумніву, що “западенці” завжди були і є проти московського панування в Україні і московського шовінізму, проти московського імперіалізму й русифікації України, але ніхто з українців-русинів не мав нічого проти росіянина тільки тому, що він росіянин. Тому марними та провокаційними є намагання ділити й протиставляти український народ за випробуванним принципом “divide et impera” і ще гірше за націоналістичними характеристиками в спотвореному значенні, бо за цією політичною спекуляцією приховано намагання підірвати національну єдність українського народу і його ще не зміцнілу й до кінця не сформовану національну державність.

Український народ має свою державу, що називається Україна. Однак є сили в українському поспільстві, які готові за своїм політичним, психологічним та моральним станом перетворити Україну з Прапором, Гербом та Гимном на колонію російського імперського монстра, звісно, у новій формі якогось “Союзу...”. Цих людей ніхто і ніщо не в силі переконати, щоб вони стали на національні позиції, бо вони розуміють свій обов’язок у “зачарованому” колі імперської ностальгії. Було б добре, щоб вони в цьому побачили свою помилку, зраду українського народу.

Однак більшість українського народу, хоча й з різним ступенем національної свідомості, таки розуміє вагу державної самостійності й національної незалежності України. Власне для них, для українського народу, відкрито двері духовної скарбниці І. Франка.

І. Франко висунув на перший план український національний ідеал як дороговказ, програму й мету боротьби українського народу за своє визволення. Його перші твори “Не пора, не пора, не пора”, “Моя любов”, “Ляхам”, “Розвивайся ти, високий дубе”, написані в 1880 – 1883 роках, заклали несхибні та непорушні духовні підвалини для українського національного ідеалу. Наступні художні, публіцистичні та наукові праці поглиблюють, розвивають теоретичне бачення українського національного ідеалу. До таких праць варто зарахувати такі: “Чи вертатись нам назад до народу?”, “Наш погляд на польське питання” (1883), “Формальний і реальний націоналізм” (1889), “Реалісти чи кар’єристи” (1896), “Поза межами можливого” (1900), “Одвертий лист до галицької української молодезі” (1905), “Подуви весни в Росії” (1904), “Мойсей” (1905), “Ідеї” і “ідеали” галицької москвофільської молодезі” (1905), “Суспільно-політичні погляди Драгоманова” (1906), “Свобода і автономія” (1907). Національний ідеал, який сформулював І. Франко, відобразив реальний стан та історичну перспективу розвитку українського народу і тим самим є могутньою духовною силою збереження, захисту й утвердження державної самостійності і національної незалежності в сучасну добу його існування.

Література:

1. Франко І. Не пора, не пора, не пора // 3 вершин і низин. – Львів, 1893. – 73 с.
2. Франко І. Поза межами можливого // Зібр. творів у 50-ти томах. – К., 1986. – Т. 45. – 276 – 285 с.
3. Франко І. Одвертий лист до галицької української молодезі // Зібр. творів у 50-ти т. – К., 1986. – Т. 45. – 401 – 409 с.
4. Франко І. З кінцем року // “Житє і Слово”, кн. 6. – Львів, 1896. – 390 – 410 с.

FRANKO ABOUT THE NATIONAL IDEAL AS THE SPIRITUAL BASIS OF THE STATE INDEPENDENCE AND OF THE NATIONAL INDEPENDENCE OF THE UKRAINIAN PEOPLE

Andriy Pashuk

L'viv Ivan Franko National University,
Universytets'ka Str., 1, 79000 L'viv, Ukraine, kafilos@franko.lviv.ua

Problem of the national ideal is of great importance in the philosophic opinion of I. Franko. The national ideal is orientation, way and perspective of the national, social, economic and political liberation of the Ukrainian people.

Key words: people, nation, national ideal, liberty, sovereignty, national independence, state independence.